

Preživeli smo dan, ta v trudu in potu, drugi v bogastvu in razkošju. Napravili smo korak proti večni noči, ki hlastne po nas z ustmi groba.

Jaz pa hočem storiti še važno stvar. Napotim se po rebri navzdol in grem k mahoviti skali, kjer cveto vijolice. Pridem tja in napijem se njihovega vonja. In eno si utrgam, da zaspim z njenim vonjem.

Že so zvezde nad mano, srebrne, zlate in blede, že je luna prilezla izza hriba in spremlja oprezno mojo pot.

Dan je umrl, ne vrne se več.

Ivan Albreht:

Usmiljenka.

Pomlad je bila in večer tak, da se vžradosti oko in srce. Na nebu je gorela zarja, pri fari so se oglašali zvonovi in skozi vzduh je valovilo nekaj osvežujočega.

Ljudje so se vračali z njiv. Počasni, zategnjeni glasovi so naganjali utrujeno živino in križna kolesa so šklopotala in cvilila na pustih oseh. A tuptam je še stopal po razoru orač za plugom in je priganjal k delu. Toda posli so čutili mladost in so uganjali šale, da so se brazde zelo počasi daljšale. In Popit, ki je bil zelo marljiv gospodar, se je razburjal.

„Za božjo voljo, dajte no mir! Saj vidite, koliko je letos te orali!“

Za trenotek je potihnil smeh, samo gospodar je mrmral dalje:

„Kar hitro se zasuknimo, da potegnemo nocoj še teh par brazd!“

Hlapec, ki je gonil vola, se je nasmejal hudomušno:

„No, no, le dajmo!“

In je postrani poškilil deklo, ki je držala za klešče:

„Zdaj glej, Neža, da se gradalnica ne utrga!“

Dekla je z jeznim pogledom ošvrknila fanta, a Popit se je nasmešnil, ko je uvidel, da delo napreduje.

„Veš, Neža, če se kaj takega zgodi, pa ne boš več deklíčevala.“

Dekla je zardela, in ko je hotel nekaj pripomniti še pastir, ki je votkal, je malo manjkalo, da ga ni vroče pobožala po licu.

„Molči otroče! Saj se te še mleko drži!“

„Jees, sivec, jeees,“ je široko zavlekel hlapec in je zamahnil z bičem po zraku.

Neža je bila zelo nejevoljna in je komaj čakala, da odidejo domov. Kaj so se spravili nocoj nad njo! Saj menda vendar ni zapisano v očeh, da ima fanta. In da bi se ona zmotila? Seve, Nace res pride za Veliko noč domov, ali ž njo ni nič brez oklicev.

„Prehitro pa zopet ni treba goniti, Janez,“ je zarenčal gospodar nad hlapcem. In dekla se je zdrznila. Tako je bila zaverovana v svoje misli, da v prvem trenutku skoro ni vedela, komu je veljal opomin. Gledala je v tla in je nadaljevala svoje misli.

Ko pride Nace s Hrvaškega, mu pove, da naj ostane doma. Vse leto in vso zimo je gozdaril — če je kaj vreden in če ni zapravljal, si je lahko nekaj prihranil. Poleti je lahko poroka in potem gresta gostovat v Popitovo bajto. Ona bo delala v dnini, on gre lahko zopet drvarit in prav zložno bosta živela. Še na stran se bo dalo kaj malega. Polagoma si potem sezidata svojo kočo. Zemlja ni draga in kdor jo ima, živi od nje. Če pojde po sreči, si kupita nekaj ruše, pa sta preskrbljena.

„Še dve brazdi,“ se je oglasil gospodar — tisti obronek, kar ga ostane, se pa kar pokoplje.“

Janez je veselo zaukal.

„Slišiš, Neža, še dve brazdi? Le dobro drži, da se kaj ne primeri!“

„Ali res ne moreš prav nič molčati?“

„Prav nič! No, nikan se ne huduj, ko imaš pa tako lepa meča!“

To je bil ogenj v strehi! Sicer je obdržala vse sama zase, a žgalo jo je vendarle. Kaj neki misli, da se danes tako muha okoli nje! Če bi se nazadnje utrgala gradalnica? Pri Vavknu je krt ril pod pragom in gospodar je umrl. To je čudno, ali pomagati se ne da, če je enkrat človeku namenjeno. Kdo ve, morda je rojena pod nesrečno zvezdo? . . .

Orali so zadnjo brazdo, ko je črtalo nenadoma zadelo ob kamen. Zaškrtalo je, vola sta potegnili, — gradalnica se je utrgala in plug z gospodarjem je ostal sam na mestu. Gospodar je zagodrnjal, hlapec je zaklel, pastir se je smejal, a dekla je vsa prebledela. Trdno je držala za klešče in vročina jo je obhajala. Nekaj časa so ogledovali in mrmrali, potem so za silo povezali in povlekli do konca.

Med potjo domov so večidel molčali. Gospodar je zadovoljno premišljeval svoje delo in je gledal naravnost predse.

Na nebu je dogorevala zarja. Počasi je bledela in izginjala kakor spomin na daljno lepoto. Neža se je ozrla proti tisti strani in bilo ji je hudo. Nekaj nejasnega jo je težilo kakor težka skrb. Če bi vsaj mogla pisati Nacetu — pa kaj, ko ne zna. In on ne zna pisati — še svojega imena ne more spraviti na papir.

Janez je stopal z dolgimi in težkimi koraki ob vozu in se je oziral na desno in levo po njivah. Nobenega človeka ni bilo nikjer, samo Popit hoče, da bi mu družina delala vse noči. Če bi imel nekaj lastne zemlje, bi mu že pokazal fige temu Popitu. Ko bi hotela dekla . . . Pridna je in tudi on ni tak, da bi se bilo treba bati, da se pokvari z ležo, samo če bi Neža hotela, pa bi šlo. Vzela bi se in čez čas bi bila sama svoja. —

Po večerji je dekla pomivala posodo, gospodinja je še nekaj pospravljala po kuhinji. Drugikrat sta se vedno menili, nocoj pa ni bilo spraviti besede iz nje. Gospodinja jo je gledala začudeno in ni niti slutila, kaj se je primerilo. Končno se je vendar Neža začela razkrivati.

„Kaj ne bom jezna in žalostna, ko so me vse popoldne dražili in na koncu, prav pri zadnji brazdi se je utrgala še gradalnica.“

Gospodinja jo je pogledala zelo sočutno.

„O, ti nesreča! Seve — stara vera je to: če se gradalnica utrga, se dekla zmoti. Jaz sem že slišala, da se je v enem in drugem kraju zgodilo tako.“

Neža je nasršila obrvi. Še ta verjame! Škoda, da je povedala. Zdaj bodo govorili in besedičili, da ji ne bo mogoče prestajati.

„Veste kaj — jaz nič ne verjamem v take stvari, to so izmišljotine.“

Gospodinja je bila užaljena. Ne verjame mladost neizkušena. Ona bo menda vedela — saj je sama to doživela! Njej se je k sreči obrnilo na dobro. Če ne bi bilo tako, kot je bilo, ne bi nikdar gospodinjala pri Popitu. Mlada, ki bi prišla namesto nje, bi je mogoče niti za deklo ne marala. Tako je pa le dobro.

Dekla je ostrmela. Kaj takega si ni mogla misliti in sama ni vedela, ali govori Popitovka resnico, ali jo hoče samo uveriti. A gospodinja se je držala sila resno in je zaključila pogovor:

„Le potolaži se! Bomo že kako ukrenili.“

Naslednji dnevi so potekali čisto mirno. Med delom je bežal čas in je prišla Velika noč, a Naceta ni hotelo biti domov. Neža je drhtela. Ves ponos v njej je bil užaljen. Sobota je minila, nedelja in pondeljek, vse zaman! In dekle je zdvomilo nad resničnostjo

fantove ljubezni. Tako čudno ji je bilo in tako zoprno. Saj ne bi dejala ničesar, če bi ji bil po domače povedal, kako in kaj. A da se izneveri kar tako in se zagleda bogve kam, to je bilo odveč. Morda se vlačí tam doli s kako ciganico . . .

Dannadan je premišljevala to in vedno ji je bilo huje. Razparala bi prsi in bi vzela ven tisto žgočo spečenino, ki jo mori. K sreči, da je Janez zdaj nekaj manj oduren. Bogve, kako se bo to preokrenilo. — —

Na belo nedeljo se je po kosilu oglasila Popitovka: „Za Andrejevega Naceta govore, da se je ponesrečil v gozdu. Nekaj pravijo, da mu najbrže nikoli več ne bo treba hoditi domov.“

Neža je gledala in ni mogla razumeti ničesar. Zaskelilo jo je. Sinoči, joj — sinoči se je hotela maščevati nad njim, zato se je odzvala, ko jo je Janez prišel klicat in malo je manjkalo, da ni podlegla . . .

V hip so vstali plamteči trenotki pred njo in tako skeleča je bila misel nanje kakor kačji pik.

Na večer sta bili z gospodinjo sami in brez posebnih ovinkov ji je rekla, naj vzame Janeza, tako se najlaže izogne nesreči.

Neža je gorela kakor škrlat in po čelu in po licih je bila vsa potna.

„Ne maram! Meni ne kaže nič dobrega po tej poti.“

Popitovka jo je pogledala osorno.

„No, no — pa počakaj, da se s kom spečaš, potem te pride snubit najmanj kakšen grof.“

Dekla se je zamaknila na poti in je odvrnila trdo.

„Jaz sem že imela, kogar sem si izbrala, pa če je mrtev. Kar je pa drugače z menoj, je moja stvar.“

Prerekanje je šlo vedno više in končno je dekla odpovedala leto. Ko je potekel rok, je odšla, a čez nekaj časa je Popitovka zvedela, da je pri usmiljenkah.

„Tisti Nace, ki ga je ubilo drevo na Hrvaškem, je bil njen, zato je popustila svet.“

Hlapec Janez je gledal debelo.

„Preklete, kako ima svet čudna kolca!“

